

Projectpartners:



KHK

KATHOLIEKE
HOGESCHOOL
KEMPEN



HOGESCHOOL GENT
LID VAN DE ASSOCIATIE UNIVERSITEIT GENT



KATHO
KATHOLIEKE HOGESCHOOL ZUID-WEST-VLAANDEREN
ASSOCIATIE KULBLUJEN

BOERENBOND
trouw aan land- en tuinbouw

In dit nummer:

Voorwoord	1
Inleiding	2
Een hoog productiegetal?	2
Voederconversie	6
Hokdensiteit	6

Nieuwsbrief 2

ADLO-project “Economische en technische kengetallen in het moderne varkensbedrijf”

Jaargang 1, nummer 2

Juni 2012

Voorwoord

Beste lezer,

In het kader van het ADLO Demonstratieproject “**Economische en technische kengetallen in het moderne varkensbedrijf**” bezorgen we u een tweede nieuwsbrief.

In het kader van dit project werden in februari en maart drie discussiedagen georganiseerd op 3 locaties, namelijk in Roeselare, Bocholt en Sint-Niklaas. Het doel van deze discussiedagen was om varkenshouders en andere geïnteresseerden die beroepsmatig bij de sector betrokken zijn, praktische ervaringen over kengetallen te laten uitwisselen. Welke kengetallen zijn gekend, hoe proberen zij deze in de praktijk te brengen en welke problemen worden ervaren? Op deze vragen kwamen verschillende antwoorden naar voren. De discussiedagen waren een onverdeeld succes, met 24 deelnemers te Roeselare, 13 deelnemers te Bocholt en 29 deelnemers te Sint-Niklaas.

Deze nieuwsbrief tracht een overzicht te geven van de verschillende onderwerpen die tijdens deze discussiedagen werden aangesneden en waarover duchtig werd gediscussieerd. Het overzicht wordt met wetenschappelijk onderbouwde informatie aangevuld.

Tenslotte doen we een oproep naar varkenshouders, om hun bedrijf kandidaat te stellen voor medewerking aan het verdere verloop van dit project. Meer informatie hierover vindt u achteraan deze nieuwsbrief.

Alvast veel leesgenot.

De projectgroep

Inleiding

Het doel van deze discussiedagen is om varkenshouders en beroepsmatig betrokkenen praktische ervaringen te laten uitwisselen omtrent economische en technische kengetallen. Bij de start van elke discussiedag werd telkens een korte presentatie gegeven over het project zelf en een korte toelichting bij de kengetallen waar het project op toespitst. Vervolgens werden enkele vragen gesteld om de discussie te starten. De verschillende discussiepunten worden in deze nieuwsbrief weergegeven per kengetal.

I. Een hoog productiegetal?

Algemeen

Het productiegetal is een belangrijk kengetal binnen de zeughouderij. Er wordt tegenwoordig sterk naar een productiegetal van 30 of meer gestreefd en weinig of geen rekening gehouden met de gevolgen van dit hoge productiegetal. Een hoge biggenproductie zorgt voor een daling van het geboortegewicht (Hovenier en Van de Vannet, 2010) en de kans op biggensterfte neemt toe. Dit laatste blijkt uit recente praktijkgegevens van hoog productieve zeugenbedrijven. We kunnen ons dus vragen stellen bij het streven naar dergelijk hoog productiegetal. De meningen hieromtrent zijn dan ook verdeeld. Het streven naar een hoog productiegetal blijkt volgens een deelnemer noodzakelijk te zijn om de kosten zoveel mogelijk te verlagen. Er wordt echter ook aangehaald dat het streven naar een hoger productiegetal niet meer aangewezen is van zodra de investeringen in een big niet meer rendabel zijn. Een hoog productiegetal is wel mogelijk, maar dan moeten alle biggen evenveel opbrengen. Een zo hoog mogelijk

productiegetal mag dus geen doel op zich zijn. De gevolgen dienen ook in rekening te worden gebracht. Met andere woorden, het aantal afgeleverde biggen moet gelijk zijn aan het aantal biggen geproduceerd in de kraamstal. Vaak betekent dit dat zwakkere of kleinere biggen langer in de afmeststal moeten blijven vooraleer zij een goed aflevergewicht bereiken. De vraag is of langer investeren dan nog wel rendabel is. Een optimaal productiegetal wordt niet vermeld, aangezien het optimaal productiegetal van bedrijf tot bedrijf kan verschillen. Veel hangt af van de financiële druk op het bedrijf en van de "kost" om de extra of overtallige big groot te brengen. Een bedrijf waarbij recentelijk een grote investering is gebeurd, zal een groter aantal biggen moeten hanteren voor een goede bedrijfsomzet, dan een grotendeels afbetaald bedrijf. Zo zal het bij bedrijven met hoge afschrijvingskosten ook belangrijk zijn dat de biggen een hogere groei hebben dan bedrijven met lage afschrijvingskosten. Deze verhoogde groei creëert dan immers lagere afschrijvingskosten per vleesvarken. Ook het soort bedrijf (gesloten of open varkensbedrijf) bepaalt het optimale productiegetal. Er wordt dan ook aangeraden dat varkenshouders bij het streven naar een welbepaald productiegetal, de bedrijfseigen situatie moeten bekijken. Het is namelijk goed mogelijk dat een bedrijf voldoende rendabel is met een productiegetal van bijvoorbeeld 22.



**Biggenproductie:
topsport of tobsport?**

Het gebruik van rescuecups

Indien toch wordt getracht om een hoog productiegetal te realiseren, is het mogelijk dat de zeug niet alle biggen kan grootbrengen en dienen hulpmiddelen te worden ingeschakeld. Tot deze hulpmiddelen behoren rescuecups. Deze kunnen bij de zeug in de kraamstal worden geplaatst, waardoor de biggen die geen of onvoldoende melk bij de zeug kunnen drinken, melk kunnen opnemen vanuit de rescuecups. Doel van deze rescuecups is dan ook de homogeniteit binnen een worp te vergroten. Bij aanwezigheid van rescuecups hebben alle biggen de mogelijkheid om extra melk op te nemen, maar de vraag blijft natuurlijk welke biggen hier gebruik van zullen maken. Daarnaast rijst de vraag of de kleinere biggen wel degelijk extra melk opnemen. Op deze vraag komen verschillende antwoorden naar voren. Enerzijds werd gesteld dat vooral de grotere biggen aan de cups drinken, terwijl anderzijds ook vermeld wordt dat de kleinere biggen zich naar de cups begeven van zodra de grotere biggen beginnen te drinken aan de tepels. Er wordt echter ook vermeld dat alle biggen aan de cups zullen drinken en dat de homogeniteit wel degelijk vergroot.

Tijdens de discussiedagen kwam aan bod dat de aanwezigheid van de cups een invloed kan uitoefenen op de conditie van de zeug. Tijdens de lactatie treedt er verlies van rugspeldikte op, maar de aanwezigheid van rescuecups zou dit verlies kunnen beperken. Dit oefent dan een invloed uit op het verdere verloop van de productie, daar een sterk verlies aan conditie wordt geassocieerd met reproductieproblemen (Prunier et al., 2003).

Het gebruik van rescuedecks

Een alternatief om overtallige biggen groot te brengen is gebruik maken van rescuedecks (met daarin de rescuecups als melkleverancier voor de biggen) of de piggy savers. Dit zijn couveuses waarin biggen kunnen worden grootgebracht met behulp van kunstmelk. Ter illustratie: de investering in een startset met een pomp, menger, regelapparatuur en 4 decks bedraagt zo'n € 5.950. Er zijn verschillende voordelen verbonden aan het gebruik van deze boxen, namelijk de netheid, de biggen kunnen

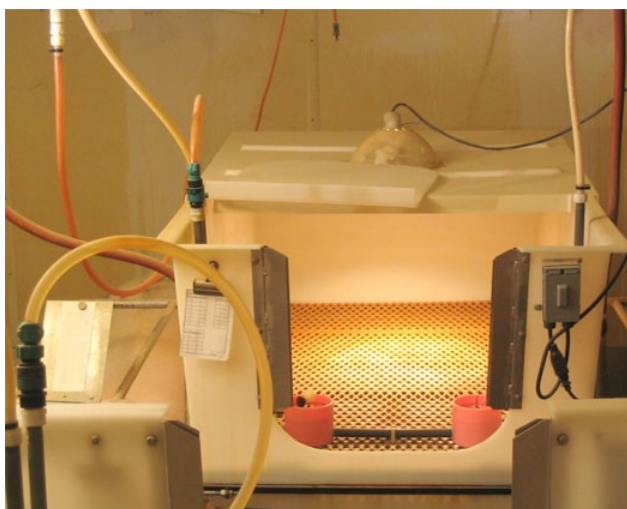
eerder worden gespeend, ze groeien beter en ze hoeven minder inspanningen te leveren om melk te drinken. Hierbij kan de vraag worden gesteld of deze voordelen wel op wegen tegen de nadelen, zoals de hogere kosten en de verhoogde arbeidstijd. John Gadd (2012) toonde aan dat de kosten op het eerste zicht misschien hoog lijken, maar dat er toch voordelen kunnen uit worden gehaald dankzij meer gespeende biggen en een snellere groei. Indien toch couveuses worden gebruikt, wordt meestal de toom van de zeug die eerst werpt, volledig in een deck geplaatst. Vervolgens kunnen overtallige biggen van andere zeugen naar de vrijgekomen zeug worden verlegd.

Een alternatief voor het gebruik van rescuedecks, is het gebruik van extra kraamboxen en pleegzeugen. Als voordeel wordt aangehaald dat de pleegzeug later eventueel nog kan worden afgemest.

Indien er extra melk aan de biggen wordt verschaft, hetzij via rescuecups of in rescuedecks, is het tijdig overschakelen naar vast voeder belangrijk. De deelnemers raden wel aan om deze omschakeling geleidelijk aan te laten plaatsvinden. Zo kan er gebruik worden gemaakt van melkschilfers die een soort pap vormen, waardoor de biggen kunnen wennen aan een vaster voeder.

Conditie en levensduur van de zeug

Naar welk productiegetal ook wordt gestreefd, de conditie van de zeug moet ten allen tijde in het oog worden gehouden. De conditie kan worden beoordeeld door de spekdikte te meten. Er wordt gead-



“De varkenshouder moet rekening houden met de bedrijfseigen situatie!”

viseerd om de rugspekdikte van de zeugen op verschillende momenten te bepalen, bijvoorbeeld bij het in de kraamstal komen, bij het verlaten van de kraamstal en op 6 weken dracht. De conditie van de zeugen bij het verlaten van de kraamstal oefent immers mogelijk een invloed uit op de lengte van het interval tussen spenen en de eerstvolgende bronst (Hoffmann en Bilkei, 2003). Ook het belang van een goede conditie bij het insemineren wordt aangehaald. Een te vette zeug is niet goed, maar de zeug mag ook niet teveel vet verliezen. De vraag is of in de praktijk ook effectief rekening wordt gehouden met de rugspekdikte. Zo worden gelten vaak ingezet op basis van hun leeftijd en wordt er geen of weinig aandacht besteed aan haar gewicht of rugspekdikte. Het gewicht zou nochtans een belangrijk invloedsfactor moeten zijn bij de eerste inseminatie van gelten (Foxcroft, 2002). Het te vroeg inzetten van een gelt op een te laag gewicht kan blijvende gevolgen hebben voor het verdere verloop van haar productiecycclus, bijvoorbeeld een verlaagde langleeftbaarheid.

De hoeveelheid voeder dat een zeug ter beschikking krijgt, oefent een invloed uit op de conditie van de zeug. De voeropname is belangrijk en er zijn factoren die de opname kunnen beïnvloeden, zoals genetica en het klimaat (Bilkei, 1995), maar ook het worpgetal. Er wordt aangehaald dat het belangrijk is om de zeug niet teveel voeder te verschaffen, omdat ze dan teveel zal vervetten. Dit kan dan een tegengesteld effect teweeg brengen en bijgevolg geen verhoging maar een verlaging van het productiegetal veroorzaken. Zo ondervonden Oliviero et al. (2010) bijvoorbeeld dat bij zeugen met een dikkere speklaag het geboorteproces langzamer verloopt, met bijgevolg een groter risico voor de biggen. Dit wordt tijdens de discussiedagen eveneens aangehaald. Het aantal doodgeboren biggen is namelijk sterk gecorreleerd aan de duur van het werpen (Van Dijk et al., 2005). Een verhoogd percentage doodgebo-

ren biggen veroorzaakt dan een daling van het productiegetal.

Bij het streven naar een hoog productiegetal moet ook met het effect op de levensduur van de zeug rekening worden gehouden. Een hoger productiegetal brengt mogelijk een hoger sterftepercentage onder zeugen en biggen teweeg, waardoor de oorspronkelijke winst die werd gemaakt, verdwijnt ten gevolge van de effecten op de zeug.

Beerkeuze en type zeug

De beer en het zeugentype zijn hier ook belangrijk omdat zij mee bepalen of een hoog productiegetal mogelijk is of niet. De worpgrootte wordt namelijk door verschillende genetische factoren bepaald, waaronder moeder- en vader-eigenschappen (Hamann, Steinheuer en Distl, 2004). Om te kunnen streven naar een hoger productiegetal is kennis van de beer en het zeugentype noodzakelijk, anders kan er onmogelijk worden bijgestuurd. Bijsturen kan dan door te kiezen voor een ander type beer. Algemeen kan worden gesteld dat de deelnemers het belangrijk achten dat de varkenshouders bijhouden welke beren zij gebruiken om hun zeugen te insemineren. Het productiegetal kan namelijk samenhangen met de beerkeuze. Millet, Aluwé en De Brabander (2010) toonden aan dat de beerkeuze van groot belang is. Zij raadden varkenshouders dan ook aan om zich goed te informeren over verschillende beren. Een doordachte beerkeuze maken kan een belangrijk verschil in rendabiliteit betekenen. Er wordt tijdens de discussiedagen opgemerkt dat ook de uniformiteit onder de biggen door de beerkeuze kan worden beïnvloed. Bij het kiezen van een beer moeten de varkenshouders echter meer de bedrijfseigen situatie in rekening brengen. Een welbepaalde beer kan goede resultaten opleveren op het ene bedrijf, maar mogelijk minder goede op een ander bedrijf. Zo zal er ook een verschil in geschikt beertype zijn, afhankelijk van het type van bedrijf (gesloten bedrijf versus vermeerderingsbedrijf). Bij het streven naar een optimaal productiegetal is het daarnaast ook belangrijk om te streven naar een sterk zeugenras op het eigen bedrijf.

Bedrijven kunnen immers sterk verschillen op vlak van huisvesting, voeding, management en sanitaire status. Bij het streven naar een verhoogd productiegetal verhoogt namelijk mogelijk ook het sterftepercentage onder de biggen en net daarom is een sterk zeugenras op het eigen bedrijf belangrijk. Een sterk zeugenras is een zeug die voldoende weerstand biedt tegen de aanwezige ziektekiemen en waarbij er sprake is van een aanvaardbaar sterftepercentage onder haar biggen. Indien men hier geen rekening mee houdt, stijgt het sterftepercentage mogelijk nog meer. Volgens de deelnemers is ook het management hier van belang, daar er volgens hen binnen 1 zeugentype verschillende productiegetallen kunnen worden gerealiseerd. Dit verschil wordt veroorzaakt door het management en een goed management is dus van belang.

Gezondheid van de dieren

Bij een hoog productiegetal is de gezondheid van de dieren op het bedrijf eens te meer belangrijk. Een verhoogde ziektedruk kan immers het productiegetal weer doen dalen. Zo blijkt het mogelijk te zijn voor een varkenshouder om 7% van de productiekosten te doen dalen, enkel door de gezondheid op het bedrijf te verbeteren. De problematiek van het opvolgen van dieren doorheen de gehele productie wordt hierbij aangekaart. Indien er in de kraamstal een ziekte uitbreekt, kan dit probleem naslepen in de vleesvarkensstal. Om na te gaan in welke mate dit effectief zo is, zou de varkenshouder van een bepaald vleesvarken moeten kunnen nagaan in welke periode deze geboren werd en hoe dit varkens het doet in de vleesvarkensstal. Het bijhouden van individuele gegevens van vleesvarkens wordt in de praktijk echter maar zelden toegepast. Er wordt tijdens de discussiedagen aangehaald dat dit echter wel een belangrijk punt is.

Een andere belangrijk punt met betrekking tot de gezondheid van de dieren, is het verleggen en mengen van dieren tijdens de ganse huisvestingsperiode op het bedrijf. Een aantal deelnemers halen aan dat zij het belangrijk vinden om de biggen vanaf de geboorte zoveel mogelijk samen te houden, om besmettingen en gevech-

ten zoveel mogelijk te vermijden. Verschillende onderzoeken toonden immers al aan dat het hergroeperen van dieren leidt tot meer agressief gedrag (O'Connell, Beattie & Watt, 2005). Ook het verleggen van biggen na de geboorte naar andere zeugen komt volgens een aantal deelnemers de gezondheidsstatus op het bedrijf niet ten goede. Ten gevolge van het verleggen kan het risico op ziektes immers verhogen. Indien er toch biggen worden verlegd, is het interessant om zwaardere biggen te verleggen. Na het verleggen kan er immers sprake zijn van een terugval in groei en zwaardere biggen zijn hier beter tegen bestand.

Biggensterfte

Bij een verhoogd productiegetal neemt de kans op biggensterfte toe (Hovenier en Van de Vannet, 2010). Om toch een verhoogd productiegetal te kunnen realiseren, moet worden getracht de biggensterfte toch zo laag mogelijk te houden. Zo moet er volgens de deelnemers aandacht worden besteed aan het klimaat en de kraambox zelf. De kraambox moet aan de zeug worden aangepast, zodat zij voldoende ruimte ter beschikking heeft om alle biggen te kunnen voeden. Is dit niet het geval, neemt het risico op verzwakte biggen toe. Daarnaast is een warmtelamp een essentieel element in de kraamstal, zodat de biggen in een aangenaam klimaat kunnen opgroeien. Tijdens de eerste levensdagen van de biggen worden vaak een aantal pijnlijke ingrepen uitgevoerd, zoals tandjes knippen of castreren. Deze worden vaak zo snel mogelijk uitgevoerd, maar het uitstellen van deze handelingen tot na de vierde levensdag zou de overlevingskansen van zwakkere biggen aanzienlijk kunnen verhogen.

Economische impact

Een verhoging of verlaging van het productiegetal van de zeugen zal hoe dan ook een invloed uitoefenen op de economische en financiële situatie van het bedrijf. Uit de reacties van de deelnemers op dit aspect blijkt echter dat varkenshouders nog te weinig aandacht besteden aan de economische kant. Nochtans zouden aan de hand van boekhoudkundige resultaten, belangrijke beslissingen kunnen worden genomen.

2. Voederconversie

Voederconversie is een belangrijk begrip binnen de vleesvarkenproductie. De voederkost is een belangrijke kost en het is dan ook belangrijk om deze kost zo efficiënt mogelijk te gebruiken. In tijden van crisis neigt de keuze eerder naar een goedkoper voeder, terwijl een duurder voeder mogelijk een betere groei en betere voederconversie zou kunnen opleveren.

De discussie omtrent dit kengetal was minder uitgebreid dan bij het productiegetal en daarom zullen hier enkel de belangrijkste punten worden aangehaald.

Een eerste belangrijk punt bleek het wegen van de varkens te zijn. Om de exacte voederconversie te kunnen bepalen, zouden varkens gewogen moeten worden. In de praktijk blijkt dit echter nauwelijks te gebeuren en wordt het gewicht van de varkens geschat. Kleine schattingsfouten vormen vanzelfsprekend geen probleem, maar er wordt aangehaald dat in de praktijk soms grotere inschattingfouten worden gemaakt. Het effectief wegen van de dieren blijkt echter in de praktijk zelden te gebeuren. Dit kan nochtans belangrijk zijn opdat de varkenshouder eventueel het voeder kan aanpassen, waardoor meer geconformeerde varkens en karkassen van een betere kwaliteit worden bekomen. Verschillende deelnemers halen dan ook aan dat een weegschaal geen onoverkomelijke



“Een weegschaal in de stal is geen onoverkomelijke kost en kan interessante informatie opleveren”

kost is en eigenlijk elke varkenshouder over een exemplaar zou moeten beschikken.

Op basis van de voederconversie zou ook het optimale aflevergewicht bepaald kunnen worden. Varkens met een slechte voederconversie kunnen dan eerder naar het slachthuis worden afgevoerd, omdat anders de kosten te hoog zouden oplopen en bovendien gaat bij te hoge aflevergewichten ook de karkaskwaliteit achteruit.

Economische impact

De kostprijs van het voeder speelt een belangrijke rol binnen het begrip voederconversie. Niet enkel de voederkost op zich wordt als belangrijk ervaren, des te meer de combinatie met de biggenprijs. Een duurder voeder kan namelijk evengoed rendabel zijn, zolang er sprake is van een voldoende hoge biggenprijs.

3. Hokdensiteit

Hokdensiteit (bezetting per hok) wordt (voorlopig) vrij zelden als kengetal gehanteerd, maar is belangrijk binnen de productie van vleesvarkens. Dit kengetal hangt namelijk samen met de zootechnische prestaties (Hyun en Ellis, 2001) en de gezondheid (Maes et al., 1999; 2000). Uit directe economische overwegingen wordt een maximaal toegelaten hokdensiteit nagestreefd, maar onderzoeken wijzen uit dat een lagere hokdensiteit in een betere groei en een betere voederconversie resulteert (Scholten, 2010). De deelnemers halen een aantal nadelen aan van een te hoge hokdensiteit, zoals oor- en staartbijten en bijgevolg een verhoogde ziektedruk. Er wordt zelfs gesteld dat hoe hoger de hokdensiteit, hoe groter de problemen. De deelnemers zien het kengetal “hokdensiteit” echter niet op zich, maar eveneens de factoren die met dit kengetal verbonden zijn en dus ook in acht moeten worden genomen. Het aantal voederplaatsen en de drinkwatervoorziening moeten aangepast worden aan de hokdensiteit, opdat al een groot deel van mo-

gelijke problemen wordt vermeden. Het klimaat is eveneens belangrijk om zoveel mogelijk problemen te vermijden. Temperatuurschommelingen moeten zoveel mogelijk worden vermeden. Veranderingen in temperatuur kunnen namelijk de voederopname beïnvloeden, zowel bij een te lage als te hoge temperatuur (Le Dividich et al., 1985; Rinaldo en Le Dividich, 1991). Algemeen wordt door de grote meerderheid van de deelnemers wel gesteld dat een lagere hokdensiteit beter is voor de dieren en volgens enkele deelnemers blijkt het ook belangrijk te zijn om meteen te starten met de juiste hokdensiteit, zodat er later geen dieren verplaatst dienen te worden. Het verplaatsen van dieren zorgt namelijk voor meer problemen. De problematiek van compensatiegroei die hiermee gepaard kan gaan, is eveneens een belangrijk punt.

Economische impact

Uit directe economische overwegingen wordt gekozen voor het toepassen van de maximaal toegelaten hokdensiteit, maar hier worden toch een aantal nadelen ervaren, zoals verhoogde ziektedruk en meer problemen met oor- en staartbijten. Deze nadelen zullen echter een economische impact hebben. In de praktijk blijkt er echter slechts weinig aandacht te worden besteed aan deze impact.

Algemene conclusie

Het registreren van technische en economische kengetallen is een belangrijk aspect op varkensbedrijven. Hiermee kan belangrijke informatie worden bekomen en kan het management op het bedrijf eventueel worden bijgestuurd. Hoewel economische kengetallen als zeer belangrijk worden ervaren, wordt hiermee in de praktijk nauwelijks of niet gewerkt. Telkens valt de focus terug op technische kengetallen. De deelnemers achtten het belangrijk dat kengetallen exact bepaald worden en niet zomaar geschat worden, maar dit blijkt in de praktijk een moeilijk punt te zijn. Nochtans kan het belangrijk zijn, want zoals door een deelnemer werd aangehaald: "Meten is weten, gokken is dokken en gissen is missen!".



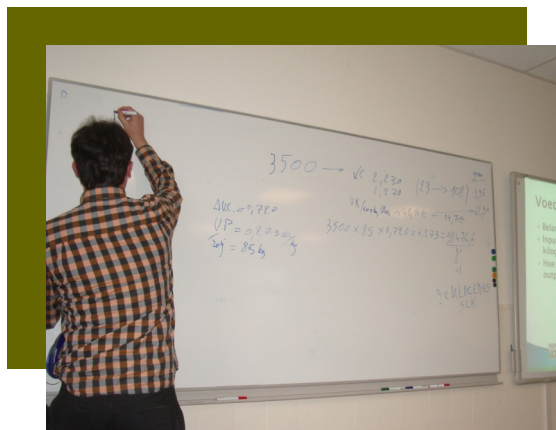
Het succes van dit project staat en valt met de medewerking van de sector. Daarom zijn we op zoek naar varkenshouders en -bedrijven die een bedrijfsbezoek op hun bedrijf willen toelaten. Deze praktijkbedrijven dienen minstens 150 zeugen te bezitten en minstens 900 vleesvarkens af te mesten.

Heeft u interesse of wenst u graag meer informatie?
Dan graag een mailtje naar varkens@khk.be of een telefoontje naar 014/56.23.10

**VERANTWOORDELIJKE
UITGEVER**

KILTO VZW
Bert Driessen
Kleinhoefstraat 4
2440 Geel
T: 014/562327
F: 014/562331

Email:
bert.driessen@khk.be



Deze nieuwsbrief is een uitgave van KILTO vzw in het kader van het ADLO-demonstratieproject 'Economische en technische kengetallen in het moderne varkensbedrijf'.

Werkten mee aan deze nieuwsbrief : A. Bulens, J. Van Thielen en B. Driessen.

Email voor opmerkingen, bijkomende info over dit project of om deze en volgende nieuwsbrieven elektronisch te ontvangen: varkens@khk.be

Dit demonstratieproject wordt medegefinancierd door de Europese Unie en het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse Overheid

